

Paragraaf B Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Waar gaat de paragraaf over?

Waalre is financieel gezond en het is belangrijk dat dit zo blijft. Alleen dan kan Waalre haar taken uitvoeren. In deze paragraaf wordt daarom inzicht verschaft in de financiële positie van Waalre door in te gaan op twee onderdelen:

- Risicomanagement en Weerstandsvermogen; en
- Financiële kengetallen.

Het onderdeel risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie die van invloed kunnen zijn op de financiële huishouding, maar nog niet financieel zijn vertaald. Hiervoor wordt ingegaan op de financiële omvang van de aanwezige risico's, de mogelijkheden om deze financieel af te dekken (beschikbare weerstandscapaciteit) en de relatie daartussen: het weerstandsvermogen (uitgedrukt in een ratio).

In het onderdeel financiële kengetallen wordt ingegaan op de financiële positie van de gemeente Waalre op basis vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte kengetallen.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van Waalre is het vermogen waarover Waalre beschikt om niet-structurele financiële risico's op te vangen, zonder dat de uitvoering van de gemeentelijke taken en/of beleid in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio (beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigd weerstandscapaciteit). Voor de objectivering van de hoogte van het benodigde weerstandscapaciteit bestaan geen wettelijke normen. Om de ratio te duiden maken we gebruik van onderstaande waarderingstabel van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit van Twente:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 - 2	Ruim voldoende
C	1 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Allereerst wordt de conclusie over Waalres weerstandsvermogen weergegeven. Vervolgens wordt toegelicht hoe deze tot stand is gekomen door in te gaan op het benodigd weerstandsvermogen, de inventarisatie en de beoordeling van de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie

De ratio voor het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigde weerstandscapaciteit) is voor Waalre in 2020 (EUR 11.611.000/ EUR 2.055.000 = 5,65). Dit betekent dat ons weerstandsvermogen volgens de waarderingstabel op dit moment uitstekend is te noemen. Met ons weerstandsvermogen kunnen we (met een zekerheid van 90%) alle geïnventariseerde risico's opvangen. Stille reserves (ad. € 4.952.000) en fictieve belastingcapaciteit (ad. € 1.500.000) lijken in Waalre niet direct invorderbaar. Indien deze buiten beschouwing worden gelaten is het weerstandsvermogen nog steeds hoger dan twee, namelijk 2,51 en blijft in categorie A (Uitstekend).

In 2019 was het weerstandsvermogen (op begrotingsbasis) van Waalre 5,3 (en 2,5 indien de stille reserves en fictieve belastingcapaciteit buiten beschouwing worden gelaten). De ratio voor het weerstandsvermogen is in 2020 dus nauwelijks gewijzigd. Door minder risico's is de totale omvang van benodigde weerstandscapaciteit gedaald (van € 2.317.000 naar € 2.055.000), maar ook de weerstandscapaciteit is gedaald, met name door de afname van de reserves. De beschikbare weerstandscapaciteit zonder de stille reserve is lager (in 2019 € 7.384.000; in 2020 € 5.159.000) waardoor het weerstandsvermogen exclusief stille reserve in 2020 daalt ten opzichte van 2019.

Met uw raad zijn geen afspraken gemaakt over de hoogte van de ratio voor het weerstandsvermogen. In plaats daarvan is met de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen een absolute omvang van de ondergrens voor de Algemene bufferreserve vastgesteld ad. € 2.500.000 als laatste "achtervang". Waalre voldoet met een Algemene reserve ad. € 3.625.000 wel aan deze ondergrens.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend door de optelling van de verwachte financiële omvang van mogelijke risico's die nog niet op een andere wijze zijn afgedekt door bijvoorbeeld het afsluiten van een verzekering of het opnemen van een voorziening in de begroting. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaan we ervan uit dat niet alle risico's, maar hooguit 90% van alle risico's, zich tegelijk in één jaar zullen voordoen. Oftewel, 90% van de totale financiële omvang van alle geïdentificeerde risico's (die niet zijn afgedekt) in dat jaar, dient afgedekt te kunnen worden met onze weerstandscapaciteit.

Inventarisatie en beoordeling van de risico's

Voor het inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit zijn de risico's van de gemeente Waalre geïnventariseerd, de financiële omvang van deze risico's bepaald, evenals de mate waarin deze risico's al zijn afgedekt door voorzieningen, afgesloten verzekeringen of dekking vanuit de begroting.

Voor de berekening van de financiële omvang van de risico's hebben wij de kans dat een bepaalde gebeurtenis zich zal voordoen, vermenigvuldigd met de maximale financiële impact (die niet is afgedekt) wanneer de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet.

Tenslotte hebben wij de risico's beoordeeld door ze, een kleur gegeven op basis van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de hoogte van het financiële gevolg van het optreden van de gebeurtenis. Zie *Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling*. Deze methodiek maakt het mogelijk de risico's onderling te rangschikken naar grootte van het risico.

Gevolg (x 1.000) \ Kans	Zeer klein 10%	Klein 25%	Gemid- deld 50%	Groot 75%	Zeer groot 90%
≥ €1.000	Yellow	Orange	Red	Dark Red	Dark Red
€500 - €1.000	Yellow	Orange	Orange	Red	Dark Red
€250 < €500	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Red
€100 < €250	Light Green	Yellow	Yellow	Orange	Orange
€50 < €100	Green	Light Green	Yellow	Yellow	Orange
< €50	Green	Green	Light Green	Yellow	Yellow

Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling

Hierna treft u de uitgebreide risico-inventarisatie en –beoordeling aan.

Nr.	Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
1	1 Publieke dienstverlening	<i>Appartementen-complex</i>	Ontwikkelaar kleinschalig appartementencomplex heeft Waalre aansprakelijk gesteld voor substantieel bedrag (vertragings)schade a.g.v. onjuist doorlopen procedure.	25%	€ 2.100.000	€ 525.000		Eind 2016 heeft de rechtbank bepaald dat ontwikkelaar recht heeft op vergoeding van het renteverlies a.g.v. vertraging en gemaakte juridische kosten. Nagenoeg alle andere geclaimde schadegronden zijn afgewezen. Deze schade valt onder het maximaal verzekerd bedrag en heeft dan ook geen financiële consequenties voor de gemeente. Wel is de ontwikkelaar tegen deze uitspraak in beroep gegaan. Het risico blijft dus bestaan.
2	3 Cultuur & Sport	<i>Sportparken</i>	Door wetwijziging is het recht op aftrek BTW op sport en onderhoud van binnen- en buitensportaccommodaties vervallen per 1-1-2019. Het hierdoor ontstane nadeel wordt mogelijk niet volledig gecompenseerd via de Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK subsidie)	10%	€ 60.000	€ 6.000		De subsidie aanvraag is tijdig ingediend. Er is nog geen uitsluitel over de hoogte van de subsidie.
3	5 Jeugdhulp / Wmo / Volksgezondheid	<i>Jeugdzorg / Wmo</i>	Jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn open einde regelingen. Door korting (vanuit het Rijk) op de budgetten loopt Waalre een risico.	50%	€ 1.100.000	€ 550.000		Kwartaalijks monitoring van kosten en verwachtingen d.m.v. monitor Sociaal Domein.
4	6 Wmo/ Volksgezondheid	<i>Plus Team</i>	Het PlusTeam is een Gemeenschappelijke regeling met Geldrop-Mierlo en heeft geen weerstandsvermogen.	25%	€ 52.200	€ 13.050		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. begroting PlusTeam. In deze begroting is een risicoparaagraaf opgenomen waarin vermeld is hoe men risico's beheerst.
5	6 Wmo/ Volksgezondheid	<i>GGD</i>	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling GGD Brabant-Zuidoost.	25%		€ 51.070		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. overleg met de GGD over hun begroting en jaarrekening.
6	7 Duurzaamheid/ milieu	<i>Zwerfvuil/ illegale stort</i>	Waalre kan geconfronteerd worden met illegale stort van (chemisch) afval. De laatste jaren is er een sterke stijging in Brabant van dumping van drugsafval. Bij bodemvervuiling kunnen kosten hoog oplopen en veroorzaker is zelden te achterhalen.	75%	€ 100.000	€ 75.000		Het risico is afhankelijk van de gebeurtenis en niet vooraf in te schatten. Er is wel een provinciale regeling betreffende dumping van drugsafval waarbij een gedeelte van de kosten voor het opruimen gedekt zijn.
7	7 Duurzaamheid/ milieu	<i>Bodemsanering</i>	Risico's m.b.t. bodemverontreiniging.	10%	€ 500.000	€ 50.000		Als grondeigenaar kan Waalre aansprakelijk gesteld worden voor (nieuwe) bodemverontreinigingen. Inschatting lastig, want afhankelijk van eigendomsituatie en mate van bodemverontreiniging.
8	7 Duurzaamheid/ milieu	<i>Vuilverwerking Attero</i>	I.v.m. het lager aangeboden aantal tonnages restafval dan afgesproken, wordt door vuilverwerkingsbedrijf Attero een schadebedrag geclaimd.	25%	€ 190.000	€ 47.500		Inmiddels is er een uitspraak van de rechter waarin de vordering is afgewezen. Attero heeft in april 2016 een vordering tot vernietiging van dit vonnis ingediend. Deze vordering is afgewezen maar Attero heeft een nieuwe vordering (voor latere jaren) ingediend. Dit is nu onder de rechter Het risico blijft daarom staan.
9	8 Openbare ruimte	<i>Bijdrage realisatie N69</i>	Extra onderhoudskosten N69 na overdracht van provincie naar gemeente Waalre. Gaat drie jaar na ingebruikname spelen (+/- 2018).	75%	€ 165.000	€ 123.750		Structurele ophoging van onderhoudsbudget wegen is noodzakelijk. Grootte van onderhoudsbudget is afhankelijk van de bijdrage provincie bij overdracht.
10	9 Ruimtelijke ontwikkeling	<i>Bouwgrond-exploitatie</i>	Terugverdienen geïnvesteerde boekwaarde per 31-12-2019 is onzeker. De markt is aangetrokken, daardoor wordt het risico als laag ingeschat. Risico's worden per gebied gekwantificeerd in de exploitatieopzet.	5%	€ 4.987.000	€ 249.350		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Als buffer is een deel van de algemene reserve beschikbaar. Zie verder paragraaf G.
11	9 Ruimtelijke ontwikkeling	<i>Gewaarborgde geldleningen</i>	De gemeente staat garant voor geldleningen van woningcorporaties, zorgcentra en enkele plaatselijke verenigingen.	1%	€ 25.000.000	€ 250.000		Er wordt terughoudend omgegaan met garanties.

Nr.		Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
12	9 Ruimtelijke ontwikkeling	<i>Volumebesluit volkshuisvesting</i>	Op basis van voorgeschiedenis kunnen de woningcorporaties in Waalre werkzaam zijn eventueel nog aanspraak maken op de middelen die vroeger beschikbaar waren binnen het zogeheten "volumebesluit volkshuisvesting".	10%	€ 167.000	€ 16.700		Voorheen was een krediet beschikbaar gesteld (ca. € 167.000). Het krediet komt te vervallen bij vaststelling jaarstukken 2016.
13	12 Algemene dekkingsmiddelen	<i>Schadeclaims</i>	Verwachte jaarlijkse schadeclaims die niet specifiek zijn gekoppeld aan dossiers. De gemeente kan schadeclaims ontvangen als gevolg van activiteiten die zij verricht, welke niet (volledig) onder de verzekering voor aansprakelijkheidsstelling vallen.	25%	€ 10.000	€ 2.500		Het aantal claims richting Waalre is beperkt. Genoemd bedrag is maximum bedrag voor lopende schadeclaims.
14	12 Algemene dekkingsmiddelen	<i>Informatie veiligheid</i>	De primaire en ondersteunende processen van de gemeente Waalre zijn in hoge mate afhankelijk van een adequate informatievoorziening en betrouwbare informatiesystemen. Mede door de toenemende digitalisering is het zorgvuldig omgaan met de informatie en gegevens van burgers en organisaties voor gemeenten van groot belang. Burgers en bedrijven moeten er op kunnen vertrouwen dat hun gegevens in goede handen zijn bij de gemeente Waalre. Kwetsbaarheid van o.a. informatiesystemen en daarmee ook de bescherming van persoonsgegevens vormen een risico (zie punt 18 privacy).	5%	€ 250.000	€ 12.500		Informatiebeveiligingsbeleid wordt aangepast op de nieuwe Baseline informatiebeveiliging overheid. Een GAP en impactanalyse worden gemaakt. Door de uitvoering van het informatiebeveiligingsplan worden de risico's verkleind. Een informatiebeveiligingsorganisatie is inmiddels samengesteld.
15	12 Algemene dekkingsmiddelen	<i>Privacy</i>	Onder de Avg kunnen bestuurlijke boetes worden opgelegd voor de verplichtingen voor maximaal 10 miljoen euro. Bijvoorbeeld bij het niet melden van datalekken en het niet hebben van een register voor verwerkingen. Voor de overtreding van grondslagen en beginselen van de Avg kan de AP een boete opleggen van maximaal 20 miljoen euro. Bijvoorbeeld bij gegevens verwerken zonder wettelijke grondslag of andere grondslag en gegevens verwerken zonder doelbinding.	1%	€ 20.000.000	€ 200.000		Het hebben van protocollen en procedures voor de uitvoering van de verplichtingen in het kader van de Avg. Het geven van adviezen over privacyvraagstukken. Blijven inzetten op bewustwording en controle van processen.
						€ 2.172.420	Subtotaal	
						€ 1.955.200	Subtotaal 90%	
16		<i>Risico's onvoorzien</i>	Stelpost voor gebeurtenissen met een niet gekwantificeerd/benoemd negatief gevolg.			€ 100.000		N.v.t.
						€ 2.055.200	90% totaal = benodigde weerstandscapaciteit	

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de gemeente om financiële tegenvallers als gevolg van risico's op te vangen, waarvoor geen andere dekking aanwezig is en zonder bestaande beleid aan te hoeven passen. We berekenen de beschikbare weerstandscapaciteit als de som van alle elementen uit de gemeentelijke financiën die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken. Onderstaande tabel geeft inzicht in de opbouw van Waalres beschikbare weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit 2020				
	2019		2020	
	<u>Incidenteel</u>	<u>Structureel</u>	<u>Incidenteel</u>	<u>Structureel</u>
a. exploitatie				
-Ruimte OZB belasting (fictief)		€ 1.500.000		€ 1.500.000
-post onvoorzien (regulier)	€ 100.000	€ 90.000	€ 100.000	€ 90.000
	€ 100.000	€ 1.590.000	€ 100.000	€ 1.590.000
b. vermogen				
- algemene buffer reserve	€ 3.331.966		€ 3.625.053	
- algemene reserve grondexploitatie	€ 457.217		€ 457.217	
- algemene reserve sociaal domein	€ 500.000		€ 401.996	
- algemene reserve vrij besteedbaar	€ 1.405.731		€ 484.473	
- stille reserves	€ 4.952.367		€ 4.952.367	
	€ 10.647.281	€ -	€ 9.921.106	€ -
Totale weerstandscapaciteit	€ 10.747.281	€ 1.590.000	€ 10.021.106	€ 1.590.000
Incidenteel en structureel samen		€ 12.337.281		€ 11.611.106

Berekening weerstandscapaciteit 2020

Zoals reeds vermeld onder de conclusie, komt het weerstandsvermogen van de gemeente Waalre voor 2020 dus uit op:

<u>Beschikbare weerstandscapaciteit</u> benodigde weerstandscapaciteit	=	<u>€ 11.611.000</u> € 2.055.200	=	5,65
<u>Minimale weerstandscapaciteit</u> 90% van totale financiële omvang risico's	=	<u>€ 2.500.000</u> € 2.055.200	=	1,22
<u>Beschikbare weerstandscapaciteit, exclusief stille reserve</u> benodigde weerstandscapaciteit	=	<u>€ 5.158.633</u> € 2.055.200	=	2,51

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente Waalre. Door de kengetallen is het makkelijker om Waalre te vergelijken met andere gemeenten. Het biedt ook de mogelijkheid om normen te stellen, net als bij de beoordeling van het weerstandsvermogen gebeurt. De verwachting is dat in de komende jaren normen ontwikkeld worden en er wellicht ook een landelijke normering komt. Voorsnog hebben de kengetallen voornamelijk een signaleringswaarde. Het oordeel baseren we op de huidige geadviseerde normen van de VNG conform de volgende tabel.

Kengetal		Voldoende	Matig	Onvoldoende
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 – 130 %	> 130 %
2	De solvabiliteitsratio	> 50 %	20 – 50 %	< 20 %
3	Kengetal grondexploitatie	< 20 %	20 – 35 %	> 35 %
4	Structurele exploitatieruimte	> 0,6 %	0 < 0,6 %	< 0 %
5	Belastingcapaciteit	< 95 %	95 – 105 %	> 105 %

Totaaloverzicht van de 5 kengetallen voor de gemeente Waalre

In onderstaande tabel worden de kengetallen voor Waalre gepresenteerd. Het oordeel wordt op basis van bovenstaande tabel weergegeven.

Kengetal	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Oordeel	
1a	Netto schuldquote	24,0%	20,7%	44,6%	22,4%	Voldoende
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	22,7%	19,7%	43,6%	18,9%	Voldoende
2	De solvabiliteitsratio	28,5%	27,2%	24,0%	22,4%	Matig
3	Kengetal grondexploitatie	14,4%	7,9%	13,8%	6,3%	Voldoende
4	Structurele exploitatieruimte	0,36%	3,47%	0,48%	0,06%	Matig
5	Belastingcapaciteit	100,6%	105,0%	107,1%	107,1%	Onvoldoende

Conclusie op basis van de kengetallen

De kengetallen laten een daling zien, maar in basis blijft Waalre financieel gezond. Drie van de vijf kengetallen laten een (zeer ruime) voldoende oordeel zien en twee een matig en 1 een onvoldoende.

De kengetallen Netto Schuldquote is voldoende, maar is wel gestegen door de daling van de uitzettingen. De solvabiliteitsratio is gaan dalen door investeringen vanuit het eigen vermogen. De belastingcapaciteit is onvoldoende doordat de woonlasten meerpersoonshuishoudens hoger zijn dan landelijke gemiddelde (t-1), dit wordt veroorzaakt door een hoge gemiddelde WOZ waarde in Waalre.

Pas als een indicator onvoldoende scoort of meerdere jaren op rij verslechtert, kan dit aanleiding zijn om bij te sturen. Hierbij dienen de kengetallen altijd in samenhang te worden beschouwd. Het oordeel van alle kengetallen is gelijk gebleven met het oordeel in de begroting 2019.

Toelichting op de kengetallen

1a en 1b. Netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) gecorrigeerd met de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug) met de totale baten van de rekening. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' door rente en aflossing. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Voor de aankoop van de Brede School Aalst en het regionale zonnepanelenproject zijn vaste geldleningen aangetrokken, dit beïnvloedt de schuldquote in beperkte mate negatief. De grootste stijging van de quote ten opzichte van de rekening 2018 wordt veroorzaakt door de daling van de geldmiddelen die korter dan 1 jaar worden uitgezet.

2. De solvabiliteitsratio:

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen) en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Ongeacht dat de solvabiliteitsratio gedaald is, blijft Waalre een gezonde vermogenspositie hebben. Door het aangaan van leningen voor investeringen en onttrekkingen van de vrije reserves in 2019/2020 daalt de ratio.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de bouwgronden zich verhoudt tot de geraamde baten. De paragraaf grondbeleid en het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) bieden hierin meer inzicht. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt. Tweemaal per jaar wordt beoordeeld in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden kan worden terugverdiend. De accountant toetst dit jaarlijks. Door het lage kengetal is het risico van het niet terugverdienen van kosten voor de grondexploitatie zeer beperkt.

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Een percentage van 0% betekent dat de structurele baten exact toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het kengetal belastingcapaciteit geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten. De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten voor de inwoner. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Onder de woonlasten worden verstaan de absolute bedragen voor onroerendezaakbelasting (OZB) en de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De WOZ waarde in Waalre (begrotingscijfers 2019) ligt met € 332.116 tegenover € 248.000, 33,9% boven het landelijk gemiddelde. De landelijke WOZ waarde en het landelijk OZB tarief voor 2020 is nog niet bekend, uitgaande van de cijfers van de begroting 2019 is er sprake van het cijfer onvoldoende.

De belastingdruk in Waalre is in 2019 7,1% hoger dan het landelijk gemiddelde in 2019.